

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars Prima. De Ivrisdictione Et Foro Competenti. Pars Secunda. De Praeeminentiis & Praecedentiis

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XCV. Papien. visitationis Hospitalis. De eadem materia, de qua discurs. 41. An scilicet & quando intret necne Concilium Tridentinum sess. 22. de reform. cap. 8. & 9. super visitatione ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74087](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74087)

reconventionis coram eodem iudice laico, eundem clericum ita eos provocantem pro solutione debiti vel legati conveniunt, Et tunc licet in puncto juris id fieri non possit, quoniam cum hoc sit iudicium merè voluntarium, non autem arbitrium, verè & propriè non intrant termini reconventionis ex benè deductis per *Hodiern. ad Surd. dec. 26. uum. 13. & 14.* Attamen in aliquibus Tribunalibus praxis solet esse in contrarium, ut testatur idem *Hodierna ibidem num. 15. & post num. 26.* Dictaque praxis neque omninò exorbitans sed tolerabilis videtur, quia de facto adest provocatio ex parte clerici, cui fortè obijci potest, cur hunc actum voluntarium coram iudice laico, & non coram proprio & Ecclesiastico gerat. Quos omnes supra distinctos casus, ita incidenter deducebam ad præfatum initio insinuatum effectum, tollendū æquivoca, seu explicandi, in quibus casibus procederet illa contraria praxis, quæ in hac facti specie per dictum iudicem præsupponebatur, quodque incongruè applicaretur ad casum controversiæ, nihil tamen desuper firmando, sed integrum locum relinquendo veritati, dum incidenter & discursivè hæc deducebantur.

Demum, omiſſis aliis ad rem non facientibus, & præsertim illo verè continuationis ejusdem iudicii, ac retractionis actus per viam nullitatis vel injuſtitie de quo in dicta *Firmana disc. 58.* Septimus est noster casus præcisus, quod scilicet delata alicui clerico successione directa vel obliqua, atque per istum confecto præambulo, & obtenta immiſſione in possessionem bonorum à iudice laico, actus suum plenarium consequitur effectum, atque clericus in eo jure successorio nullum habet contradictorem, sed effectus jam pacificus possessor hæreditatis & bonorum, ex intervallo pulsatur per creditores hæreditarios vel legatarios ad solutionem debitorum seu legatorum, Et tunc, reflectendo etiam ad solam veritatem, dicebam omninò improbabilem esse dictam laicorum prætensionem, cum non solum resisterent juris propositiones & principia, sed etiam neque assisteret præsupposita praxis, quæ percutit dictos alios casus, de quibus loquuntur allegati auctores, & cæteri apud eos, non autem istum, in quo quicquid dicant aliqui relati per *Carleval de judiciis tom. pr. num. 303.* omninò verior & communiter in toto orbe catholico recepta est opinio, ut clericus hæres laici pro solutione æris alieni defuncti conveniri debeat coram suo iudice Ecclesiastico & competente, ut plenissimè cæteris collectis habetur apud *Carleval. ubi supra num. 301. & sequen.* Tunc enim cessant omnes rationes militantes in aliis supra exemplificatis casibus, quia primum iudicium jam absolutum ac finitum est, istud verò est omninò novum & diversum, neque sequi dicitur purificatio conditionis contentæ in dicta clausula *salvo jure*, sive in altera, *sine præjudicio*, cum intelligatur quoad venientes ex eadem causa, & per quamdam continuationem ejusdem iudicii juxta alios casus ut supra exemplificatos.

Clarius verò, ac extrà omnem dubitationem ista procedere dicebam in hac facti specie ex triplici particulari circumstantia; Primò quia non agebatur de successione & bonis laici, nisi mediata, cum immediati possesores, per quorum obitum bona vacabant, & immiſſio petita est, essent etiam Ecclesiastici, unde oporteret eos si viverent coram proprio iudice Ecclesiastico convenire; Secundo quia implet clericus, qui hanc immiſſionem in præfata

Card. de Luca de Jurisdict. & Foro compet.

tu duabus defectis portionibus habuerat, erat etiam hæres directus jure proprio pro tertia parte, ab ipso jam spatio annorum circiter 25, pacificè possessa, unde erat correus, & consequenter cum ageretur de interesse connexo, ejus forus tanquam potentior de jure totam causam trahere deberet etiam quoad correos laicos, multo magis dum omnes aliæ portiones quamvis aliàs per laicos possessæ essent, ita in ipso clerico erant consolidatæ.

Et tertio fortius, quoniam non agebatur de legato speciei, quo casu fortè dici posset, quod ejus dominio favore legatarii privilegiati recta via in istum tranſeunte, non adest necessitas obtinendi legatum à manu hæredis, quodque iudex laicus in animo non habuerit tradendi possessionem rerum legatarum, quæ ita extrà hæreditatem quodammodo esse dicerentur, atque ita vacantia pro legatarii relinquere voluerit directè eis tradenda in iudicio merè reali rei vindicationis, sed agebatur de legato quantitatis, pro quo assequendo per necessesse oportebat exercere contra ipsum clericum hæredem actionem personalem, tanquam pro debito proprio, quoniam cum legatum non debeatur in vita testatoris, sed incipiat deberi post ejus mortem, dicitur debitum hæredis, non autem defuncti, & consequenter est actio, quæ nascitur & substantiatur cum ipso hærede; Et licet pro legato detur etiam salviaum vel hypothecaria ad bona defuncti, & sic remedium reale, seu rei persecutorium, attamen hæc dicitur actio realis, non principalis, sed accessoria & pedissequa actionis personalis, Atque aliàs, cum ferè omnia bona per Ecclesias, clericos, & Ecclesiasticos possessa, à mediatis vel immediatis laicorum successioneibus obveniant, ita esset penitus destruere Ecclesiasticorum exemptionem realem à foro laicali, ideoque concludebam hanc prætensionem esse omninò improbabilem.

EADEM PAPIEN. VISITATIONIS HOSPITALIS DE QUA DISC. XLI. INTER EASDEM PARTES.

Super resolutione Congregationis Concilii pro Administratores Hospitalis.

De eadem materia, de qua dicto disc. 41. An scilicet & quando intret necne Concilium Tridentinum *sess. 22. de reform. cap. 8. & 9.* super visitatione Hospitalium exemptorum, ac revisione rationum.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**e resolutione in casu, de quo disc. 41.
- 2 **R.** visio rationum ab Ordinario non est ex jurisdictione delegata, sed ordinaria.
- 3 **E**piscopus de jure tanquam executor piarum voluntatum potest visitare, ac revidere rationes administratorum.
- 4 **Q**uid operetur in hoc revocatio privilegiorum.
- 5 **D**e intelligentia illorum verborum, nisi in fundatione cautum sit, quid significet illud verbum cautum.
- 6 **D**e derogatione privilegiorum consenta in Concilio.
- 7 **E**xaminatur observantia.

I

8 Decret.

- 8 Decretum irritans inficit contrariam observantiam, & impedit prescriptionem.
 9 De motivo precipuo resolutionis.
 10 De fundamentis ex quibus resolutio potius placet.
 11 Etiam data exemptione deputatur Visitator Apostolicus.
 12 Quod etiam si expressè cautum non sit, sufficiat per aequipollens.
 13 De resolutione in causa, de qua disc. 26.

D I S C. XCV.

CUM meus Amanuensis harum adnotationum impressioni præpositus, antequam expectaretur hujus causæ resolutio, typis dari curasset adnotationem, quam juxta stylum ad propriam instructionem, & memoriam principaliter in ea edideram ut supra disc. 41. postmodum verò sub die 16. Martii 1669. proposita causa in Sac. Congregatione Concilii prodierit contra meum votum resolutio Administratoribus Hospitalis favorabilis, non intrare scilicet Tridentini Concilii decreta sess. 22. de refor. c. 8. & 9. ob exceptionem in eisdem decretis, præsertim secundo contentam, quod aliàs in fundatione cautum esset; Hinc proinde, ex eodem iustitiæ, & veritatis indagandæ sensu, ex quo omnes isti labores prodierunt, censui ultrà ibi deducta, infrascripta quoque adnotare, ut ea quæ habentur dicto disc. 41. magis declarata remaneant.

Per aliquos igitur observatum fuit, quod decretum Conciliare dicto cap. 9. occasione agendi de revisione rationum nullam concedit jurisdictionem delegatam, ut facit cap. præcedenti 8. circa visitationem, circa quam in Hospitalibus & locis exemptis conceditur locorum Ordinariis facultas visitandi tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, quoniam in dicto cap. 9. agendo de revisione rationum, nulla facta mentione delegationis, dicitur quod loci Ordinarius id agat, Ac propterea cessat responsio, de qua dicto alio disc. 41. quod scilicet potissimè Sac. Congregationis litteræ de anno 1575. scriptæ Episcopo, quod ipse tanquam Episcopus tale jus non haberet, referendæ non essent ad jurisdictionem delegatam, sed ad ordinariam ob reduplicationem personarum, ita ex diversitate jurisdictionum concurrentem, dum ita corrui delegationis præsuppositum cum quo processum est.

Verùm hoc fundamentum solum & de per se consideratum mihi vim non inferebat, quoniam punctus pro meo iudicio non est in delegatione, sed est in derogatione privilegiorum, quæ in eodem cap. 9. expressè continetur; Certum enim est, quod de jure Episcopus ex propria nativa & ordinaria jurisdictione jus habet visitandi omnia loca, in quibus ex defunctorum piis dispositionibus pia opera exercentur, & consequenter jus revidendi rationes administratorum, tanquam in sequelam, seu actum consequutivum visitationis, saltem ex ea facultate quæ sibi de jure competit exequendi piæ voluntates, vel curandi, quod alii ad quos pertinet exequantur ex deductis in Eugubina hoc est. disc. 44. & in aliis; Eatenus autem hujus facultatis exercitium sibi impeditur, quatenus obtent privilegia exemptiva, quibus revocatis, tanquam per remotionem obstaculi, operatur jure suo primævo & connaturali, Adinstar habentis membra valida, cum quibus ambulare, aliasque naturales opera-

tionem facere potest, sed impeditur à vinculis, quibus solutus operatur, non jure novo & dativo sibi superveniente ab eo, qui vincula solvit, sed jure naturali & proprio, aliàs accidentaliter impedito, tanquam per remotionem impedimenti, & quo exemplo utuntur beneficalitè antequam prodiret Constitutio Urbani VIII. quæ hodie indultarios effecit delegatos, ad probandum, quod Ordinarius, cui concedatur indultum conferendi etiam beneficia reservata, vel affecta, jure ordinario & proprio conferre dicatur, ut frequenter in aliis hoc exemplum adducitur.

Alii fundamentum constituiebant in eo, quod illa verba in d. c. 9. contenta, nisi aliter in fundatione cautum sit (& quæ receptum est subintelligi etiam in cap. 8.) suam operationem facere debeant, quamvis ageretur de concessione, non per viam contractus veræ & correspondivæ conventionis, sed etiam per viam gratiæ & privilegii, quasi quod illud verbum cavere, adaptetur ad quamcumque voluntatem & dispositionem, sive per actum correspondivum & onerosum, sive per gratuitum, dum passim injure præsertim civili & apud feribentes hoc verbum adhibetur in testatoribus, per quos, ita, vel ita cautum sit; Verùm & hoc fundamentum nullius, vel modici momenti mihi videbatur, quoniam cessante contractu oneroso & correspondivo explicito, vel etiam implicito contento in privilegio ex causa onerosa concessio, semper dicitur privilegium, cui Concilium generaliter, & indefinitè derogavit. Et quamvis ea privilegia, quæ conceduntur in limine fundationis, magis operativa, & efficacia in jure reputentur, utpotè minus præjudicialia, dum nullum jus Ordinario quæsitum tollunt, Ac propterea habemus, magis existimari, minusque derogationibus subjacere exemptionem nativam quam dativam, ut advertitur in Neapolitana disc. 26. & alibi pluries, Attamen semper est privilegium, Ideoque cum Concilii decretum non descendat ad has distinctiones, sed generaliter & indefinitè cuicumque privilegio derogat, intrat vulgaris propositio, de qua Barbof. axiom. 136. num. 1. quod lex generaliter loquens, generaliter intelligi debet, potissimè quia Concilium utitur verbo generali, & effrenato quibuscumque, quod omnem casum continet ex collectis per Barbof. dict. 317.

Demùm alii magnum fundamentum constituiebant in tam diuturna observantia annorum 100. & ultrà decursum à publicatione Concilii, in quibus, non obstantibus motivatis, tam de anno 1575. quam de recenti de annis 1651 & 1654. nunquam docebatur hanc facultatem ad exercitium deductum esse; Sed pariter hoc motivum, solum & de per se, non videbatur considerabile, Siquidem modernum silentium ab anno 1631. eitrà, referendum erat impedimenti litis pendentis, dum, ut advertitur dicto disc. 41. postquam Sacra Congregatio favore Episcopi de anno 1654. decrevit, ex rescripto signaturæ Sanctissimi de anno 1655. demandata fuit revisio, non prosecuta ob vacationem sedis Episcopalis, aliaque impedimenta; Et quamvis isto etiam tempore subducto, adhuc à dicto anno 1575. ad annum 1651. adest longævum spatium annorum 75. & sic aptum inducere quadragenariam, quæ dato titulo etiam putativo aequipollet centenariæ, atque dicitur legitima prescriptio, etiam in iis, quæ sunt contra jus, ut habetur in Toletana disc. 1. & in aliis frequenter, Nihilominus facilis videbatur responsio, pluries hoc eodem tit. pariter inducta, quod scilicet ob decretum irritans,

tans, & clausulam *sublata*, quæ continentur in *Constitutione Pii IV.* edita super confirmatione & publicatione Concilii, infecta remanet quæcumque contraria possessio, qua cessante dari non potest præscriptio vel consuetudo, quæ ita impeditur, ne oriatur, ut in terminis specialibus observantia contrariæ decretis Sac. Conc. Trid. advertitur in *Alerien. Vicaria 26. Junii 1654. Bichio*, & frequenter, occasione concursus affirmativi vel negativi in parochialibus vel Vicariis; Et generaliter circa operationem dictarum clausularum plene in *Cesena. seu Sarfenaten. Laudemiorum coram Ghislerio decis. 400. par. 9. rec.* & latius in eadem coram *Abergato decis. 35. post. colluciat. Bondini*. Ac etiam quia negligentia prædecessorum præjudicare non debet Ecclesiæ, ac successoribus jure proprio independentibus.

Omnes tamen ferè, etiam ex illis, qui neglectis his & similibus motivis, sentiebant pro Episcopo, in resolutionem devenerunt, ex ea usque tunc ignota & non observata facti circumstantia cujusdam visibilis alterationis contentæ in ea adnotatione manu Cardinalis Alciati, quam *Foenan. in Cap. de Xenodochiis de religiof. dom. num 5.* supponit esse resolutionem Sac. Congregationis *in dicto disc. 41.* quod scilicet annus & dies essent veri characteris temporis recentis, ac etiam cum diverso recenti characterè verbo, *consus.* prolato in persona prima, ac denotante, quod esset simplex votum dicti Cardinalis, addita esset littera *T.* transformans dictum verbum in personam tertiam, ac denotans quod esset resolutio Sac. Congregationis, Qua ita cessante sequebatur, resolutionem potius fuisse in contrarium juxta superius enunciatis litteras de mense Maii ejusdem anni 1775. ipsi Episcopo conscriptas in per ejus facultatis incompetencia, Potissimè quia in eadem adnotatione Alciati cum dictione, *adversativa, sed,* continetur relatio ad quoddam aliud folium, quod non reperitur; Sed pariter quamvis illud esset magnum motivum, non tamen solum & de per se videbatur tanti faciendum, quoniam id solum operari poterat, ut nulla ratione habita dictæ præsuppositæ antiquæ resolutionis, punctus videndus esset ex integro, ut jam demandatum fuit de anno 1653. & cum quo præsupposito disputatum fuit de anno 1654. quando ex integro prodit resolutio Episcopo favorabilis.

Quamvis autem examinando singula fundamenta prædicta, singulariter, & de per se, in sensu etiam veritatis, mihi relevancia non viderentur, Prout & omninò certum videretur, concessionem Nicolai V. revera esse per speciem gratiæ & privilegiæ magis quam contractus & legis foundationis, persistendo in eadem sententia, de qua *d. disc. 41.* Nihilominus præmissis omnibus insimul & unitim consideratis, cum consuetæ regulæ, ut singula quæ non profunt &c. illa mihi magnâ vim inferebant, unde propterea resolutio potius probabilis visa est, cum illud satis vehemens argumentum *dicto disc. 41.* cum præsupposito dictæ antiquæ declarationis, deductum ex nimia proximitate temporis, quando in Congregatione sedebant Cardinales, qui in ipso Concilio intervenerant, ejusque mentem callebant, ita retorqueretur, Atque subsequuta longæva observantia magnificienda videtur, non tanquam interpretativa, ac probans executionem dictæ antiquæ & proximæ resolutionis.

In idem quoque concurrentibus pluribus motivis, ac considerationibus prudentialibus, ex quibus, etiam in casu dubio, ita probabiliter respondendum videbatur, Tum ob particulares notabiles hujus facti circumstantias, Tum etiam ob generalem considerationem non retrahendi seculares ab hujusmodi piis operibus, & foundationibus, sive eorum devotionem & applicationem non retrahendi in jam fundatis; Potissimè quia, citrà præjudicium proborum Ecclesiasticorum, in plerisque partibus experientia docuit, quod magis fideliter ac diligenter administrata fuerunt loca pia existentia sub regimine & administratione laicorum, quam sub immediato regimine Ecclesiasticorum, quamvis id citrà eorum culpam casuali contingentia fortè referri quoque possit, Habita etiam consideratione, quod isti laici administratores non recusabant visitationem, & revisionem rationum alicujus ex vicinioribus Prælatibus per ipsam Sac. Congregationem deputandi, ut ita eadem certificaretur de bona administratione, quodque hæc resistentia ad eò vehemens, non fiebat ad effectum effugiendi visitationem & redditionem rationum Superiori Ecclesiastico, sed ad conservationem dictæ exemptionis, cum cujus opinione ex illius populi particulari applicatione & pietate hoc opus ab exiguis principis ad ad eò notabilem statum redactum erat, quod pariter fuit magnum motivum resolutionis, unde propterea tunc etiam determinatum fuit, ad hunc effectum deputari debere Episcopum Viglenanensem viciniorum.

Occasione quoque hujus disputationis devotum fuit ad notitiam cujusdam resolutionis ejusdem Sacræ Congregationis in una Licien. de anno . . . . per quam determinatur id, quod cum regulis generalibus, & cum sola operatione dictionis, *omninò* advertunt del *Bene de Immunit. Eccles. tom 2. cap. 10. dub. 6. sect. 11. num 31.* & per eadem verba *Pasqualig. resol. moral. 189. num 7.* quod scilicet quamvis per Sac. Conc. *dicto cap. 9.* exigitur quod expressè aliàs in foundatione cautum sit, attamen eidem decreto satisfiat, quamvis non expressè & in verbis, sed per æquipollens de eadem intentione constet, Quod mihi probabile videtur, non ex fundamento cui innituntur del *Bene, & Pasqualig.* ubi supra, sed ex ea propositione, quam semper consui ante omnia per judices præ oculis habendam esse, ut scilicet in omnibus humanis actibus ac dispensationibus, tam inter vivos, quam per ultimas voluntates non cortex & figura verborum sed substantia verisimilis voluntatis magis attendi debeat.

Ista verò resolutio cum considerationibus de quibus supra magis me confirmavit in opinione, quam habui de exorbitantia resolutionis, de qua in *Neapolitana disc. 26.* in cujus casu agitur de lege foundationis adjecta per verum fundatorem per indubitatam viam contractus; Et quamvis ibi ageretur de Monasterio monialium, & circa clausuram, unde longè diversa urget ratio, ad eò ut nisi aliter superior Ecclesiasticus adesset, satis probabilem ac fundatam crederem resolutionem, Nihilominus dum adest alter superior, æqualis ac fortè majoris potestatis, qualis est Nuntius Sedis Apostolicæ, non de facili captivare potui intellectum in præfata resolutionis obsequium.